

Integrale telling jaarrondganzen Zuid-Holland 2017

Dirk Keuper, Luuk Lageschaar, Adriaan Guldemond

Integrale telling jaarrondganzen Zuid-Holland 2017

Abstract: Deze rapportage beschrijft de resultaten van de telling van de jaarrondganzen in de provincie Zuid-Holland in 2017, uitgevoerd door de Faunabeheereenheid Zuid-Holland.

Auteur(s): Dirk Keuper, Luuk Lageschaar, Adriaan Guldemond
Foto's kافت: CLM Onderzoek en Advies
Publicatienr.: CLM-941

© September 2017, CLM

CLM Onderzoek en Advies

Postbus:

Postbus 62
4100 AB Culemborg

Bezoekadres:

Gutenbergweg 1
4104 BA Culemborg

T 0345 470 700

F 0345 470 799

www.clm.nl

Inhoud

Samenvatting	3
1 Inleiding	4
1.1 Achtergrond en doelstelling	4
1.2 Aanpak	4
2 Resultaten	6
2.1 Totaal aantal ganzen 2017	6
2.1.1 Soorten en aantallen	6
2.1.2 Verspreiding per regio	8
2.2 Verspreiding per soort	9
2.3 Aantalsontwikkeling en trend	11
2.3.1 Ontwikkeling ten opzichte van 2016	11
2.3.2 Trend sinds 2008	12
2.3.3 Ontwikkeling voor de vier meest talrijke soorten per WBE ten opzichte van 2016	13
3 Kwaliteit van de telling	16
3.1 Telmethode en verwerking telgegevens	16
3.2 Mate van gebiedsdekking van de telling	16
3.3 Dubbeltellingen	17
3.4 Kwaliteit van de telling ten opzichte van 2016	18
Aanbevelingen	19
Bronnen	20
Bijlage 1	21

Samenvatting

Op 15 juli 2017 zijn in Zuid-Holland de jaarrondganzen geteld. Tabel S.1 geeft de totalen per soort. De grauwe gans is wederom de meest talrijke soort met ruim 82.000 exemplaren, gevolgd door brandgans en Canadese gans.

Tabel S.1: Aantal getelde ganzen per soort in Zuid-Holland in 2017

Soort	Grauwe gans	Brandgans	Canadese gans	Nijlgans	Boerengans	Kol-gans	Indische gans	Totaal
Aantal	82.714	23.581	19.055	9.940	2.211	537	83	138.121

Op basis van de telsectoren die in 2016 én in 2017 geteld zijn is een vergelijking gemaakt om de mate van toe- of afname van een soort te bepalen. Hieruit blijkt een toename van het aantal ganzen met 10%. Met name de grauwe gans en in mindere mate brandgans zijn toegenomen (Tabel S.2). In 2017 zijn, anders dan in de voorgaande jaren, opvallend veel gebieden van terreinbeherende organisaties niet door hen geteld. Dit jaar zijn 34 sectoren niet geteld, waarvan 18 beheerd worden door een TBO, zeven zijn stedelijk gebied en zes zijn in beheer bij een WBE. 18 sectoren van TBO's zijn niet door hen zelf geteld maar door leden van de WBE. Dit maakt dat voor de vergelijking een geringer aantal dieren kon worden meegenomen. Alleen een gebiedsdekkende telling maakt een goede vergelijking met voorgaande jaren mogelijk, waardoor de ontwikkeling van het aantal ganzen kan worden bepaald. Het verdient daarom aanbeveling de TBO's de telling op de teldag te laten uitvoeren.

Tabel S.2: Vergelijking aantallen ganzen tussen de telling van 2016 en 2017. De vergelijking betreft alleen de gebieden die in beide jaren gebiedsdekkend zijn geteld (Keuper et al., 2016).

Soort	Te vergelijken aantal		Verandering t.o.v. 2016	
	16-07-16	15-07-17	Verskil	Percentage
Grauwe gans	72.173	82.676	+10.503	+15%
Brandgans	20.202	21.638	+1.436	+7%
Canadese gans	18.614	19.055	+441	+2%
Nijlgans	10.176	9.940	-236	-2%
Boerengans	2.324	2.211	-113	-5%
Kolgans	519	537	+18	+3%
Indische gans	67	83	+16	+24%
Totaal	124.075	136.140	+12.065	+10%

1

Inleiding

In de inleiding worden de achtergrond en doelstelling en de aanpak van de telling en rapportage behandeld.

1.1 Achtergrond en doelstelling

Om schade veroorzaakt door jaarrond aanwezige ganzen te beperken worden maatregelen genomen. Deze zijn beschreven in het Faunabeheerplan ganzen Zuid-Holland 2015-2020 (Visser et al., 2015) van de Faunabeheereenheid Zuid-Holland en goedgekeurd door provincie Zuid-Holland. In het Faunabeheerplan ganzen is onder meer vastgelegd waar schade wordt ondervonden en hoe dit voorkomen dan wel beperkt kan worden. Doelstelling is om de populatie jaarrond aanwezige ganzen te reduceren en op een lager niveau te stabiliseren. Om het gevoerde beleid te kunnen monitoren en evalueren is het noodzakelijk inzicht te krijgen in het aantal jaarrond aanwezige ganzen en de ontwikkeling van die aantallen.

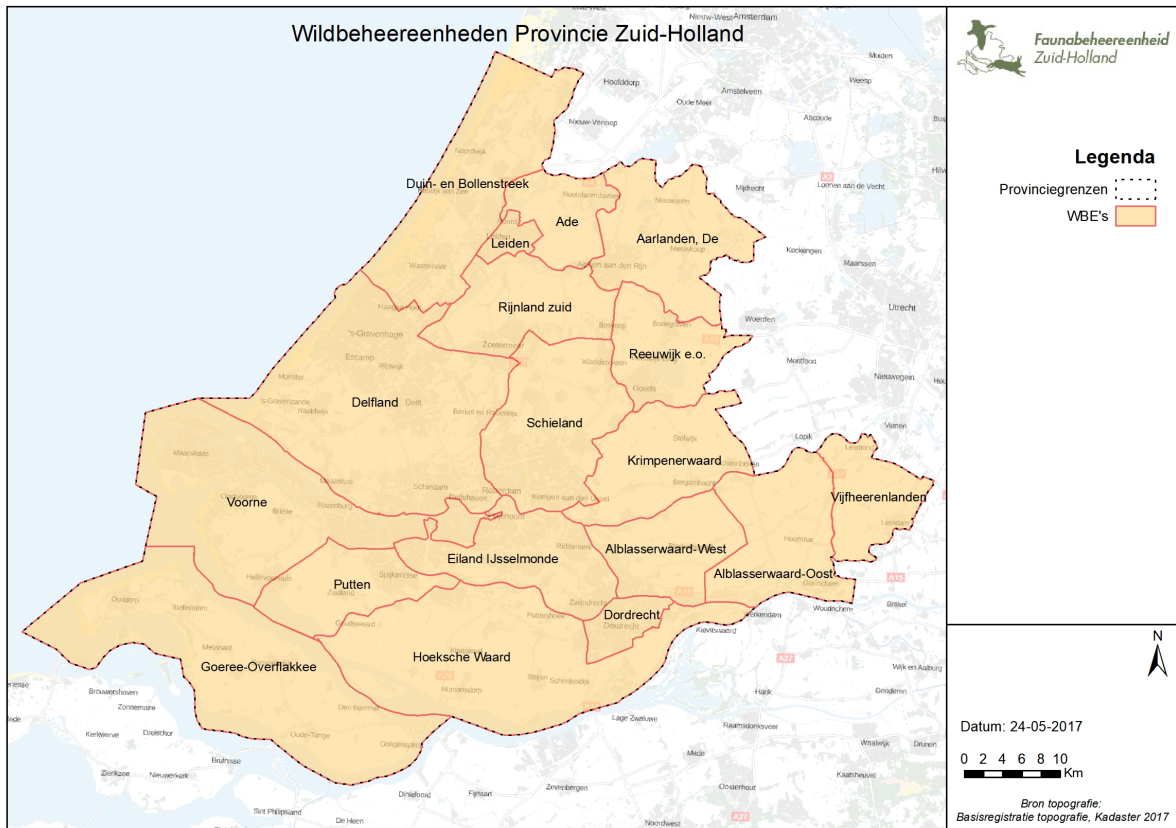
In de ochtend van de derde zaterdag van juli worden jaarlijks de jaarrondganzen in heel Nederland geteld. De telling wordt uitgevoerd volgens het [telprotocol](#) van de landelijke technische werkgroep zomertelling ganzen, vastgesteld in april 2012. Dit protocol waarborgt een gestandaardiseerde telling.

In Zuid-Holland wordt de telling georganiseerd en de telresultaten verzameld door de Faunabeheereenheid Zuid-Holland en opgeslagen in hun digitale registratiesysteem Dora. Provincie Zuid-Holland heeft CLM gevraagd de integrale telling van jaarrondganzen te rapporteren voor de hele provincie (Tolkamp & Guldemond, 2009; Visser et al., 2010; Den Hollander & Visser, 2011 en 2012; Keuper & Visser, 2013 en 2014, Keuper, 2015 en Keuper et al., 2016). Dit rapport beschrijft de aanpak en de resultaten van de telling van 15 juli 2017.

1.2 Aanpak

De Faunabeheereenheid is al enkele jaren bezig alle gebieden binnen de provincie onder één van de wildbeheereenheden (WBE's) te plaatsen, zie figuur 1 voor de stand van mei 2017. Dit betekent dat grote, aaneengesloten stedelijke gebieden, open water, natuurgebieden en het havengebied van Rotterdam nu voor het grootste gedeelte onder een WBE vallen. Elke WBE is verantwoordelijk voor de telling van het eigen gebied. Hiertoe wordt de WBE opgedeeld in telsectoren, waar de beheerders van die gebieden vervolgens de telling uitvoeren. Beheerders zijn leden van de WBE óf

terreinbeherende organisaties Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Zuid-Hollands Landschap, Groenservice Zuid- Holland en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid.

Figuur 1: Begrenzing van de WBE's in de provincie Zuid-Holland

De WBE's verzamelen na de telling de telgegevens per sector en deze worden ingevoerd in het digitale registratiesysteem Dora van de FBE.

2

Resultaten

Op 15 juli 2017 werd in Zuid-Holland geteld. In hoofdstuk 2 bespreken we het totaal aantal ganzen in 2017, de verspreiding per soort, de trend ten opzichte van 2016 en vanaf 2008 en de trend per soort en per WBE ten opzichte van 2016.

2.1 Totaal aantal ganzen 2017

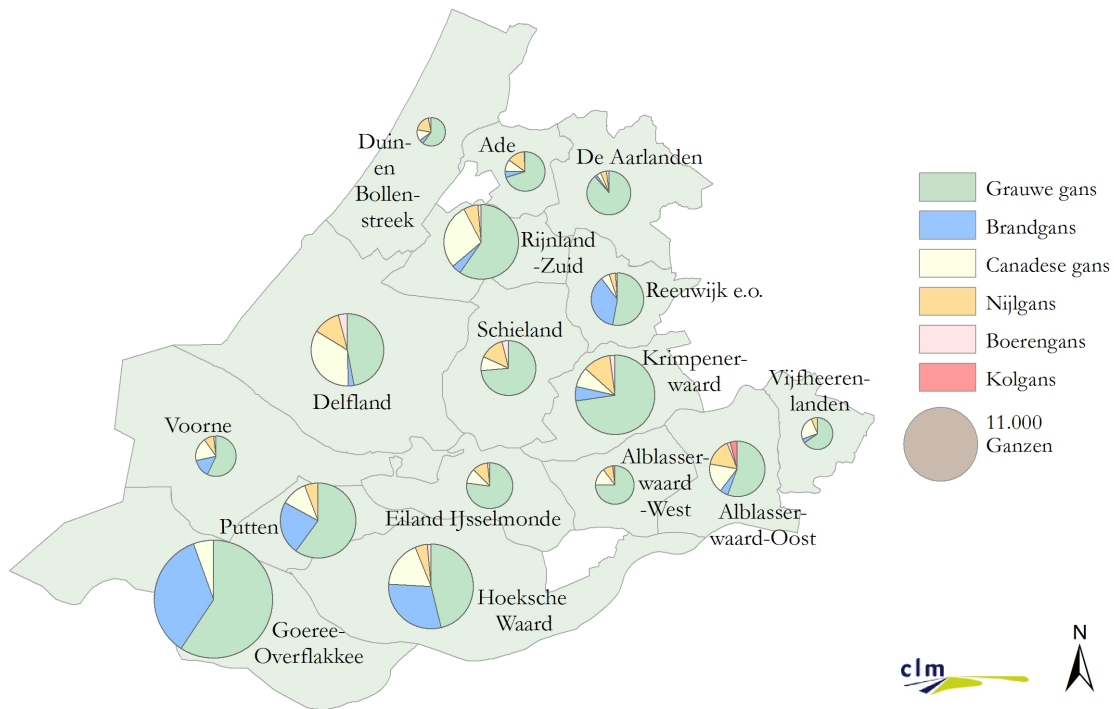
2.1.1

Soorten en aantallen

Het totaal in Zuid-Holland op 15 juli 2017 getelde ganzen per soort is weergegeven in tabel 2.1. Er zijn 138.121 ganzen geteld. Figuur 2.1 geeft de verdeling over de verschillende ganzensoorten per WBE. De grootte van de cirkel geeft een indicatie van het totale aantal getelde ganzen.

Tabel 2.1: Totaal aantal getelde ganzen per soort en WBE in de provincie Zuid-Holland (telling 15 juli 2017)

WBE	Grauwe gans	Brand -gans	Canadese gans	Nijl- gans	Boeren- gans	Kolgan	Indische gans	Totaal
Ade	2.770	197	377	545	43	0	0	3.932
Alblasserwaard-Oost	3.895	338	1.229	1.112	124	301	0	6.999
Alblasserwaard-West	2.799	10	551	296	19	74	0	3.749
De Aarlanden	4.116	85	162	195	99	0	5	4.662
Delfland	5.295	280	3.827	1.387	457	1	0	11.247
Duin en Bollenstreek	1.295	110	272	408	72	16	0	2.173
Eiland IJsselmonde	3.925	2	535	548	87	2	0	5.099
Goeree-Overflakkee	15.561	9.235	1.452	181	37	0	0	26.466
Hoeksche Waard	6.854	6.333	2.637	683	219	0	0	16.726
Krimpenerwaard	9.592	766	1.060	1.466	302	0	0	13.186
Putten	7.073	2.703	1.318	688	106	102	39	12.029
Reeuwijk e.o.	3.374	2.320	337	239	82	11	23	6.386
Rijnland Zuid	7.075	487	3.358	733	190	0	11	11.854
Schieland	5.121	5	570	997	269	0	0	6.962
Vijfheerenlanden	1.673	112	612	163	21	23	0	4.047
Voorne	2.296	598	758	299	84	7	5	4.047
<i>waarvan Havengebied</i>	<i>481</i>	<i>386</i>	<i>362</i>	<i>77</i>	<i>5</i>	<i>7</i>	<i>0</i>	<i>1.318</i>
Totaal	82.714	23.581	19.055	9.940	2.211	537	83	138.121

Figuur 2.1: De verdeling van aantallen en soorten ganzen over de WBE's van Zuid-Holland en de verhoudingen van de aantallen (exacte aantallen in tabel 2.1)

Grauwe gans

De grauwe gans komt overal in grote aantallen voor en is in alle WBE's de meest voorkomende gans (60% van het totaal). De meeste grauwe ganzen zijn geteld op Goeree-Overflakkee: ca. 19% (15.561 exemplaren) en in de Krimpenerwaard: ca. 12% (9.562 exemplaren). In de Hoeksche Waard, vorig jaar nog koploper met 12.195 exemplaren, werden dit jaar 6.854 exemplaren geteld. De Hoeksche Waard is daarmee de vijfde WBE als het om grauwe ganzen gaat. In totaal zijn er 82.714 grauwe ganzen geteld.

Brandgans

Met 23.581 dieren is de brandgans de op één na meest voorkomende soort in Zuid-Holland (17% van het totaal aantal ganzen). Het belangrijkste gebied voor de brandgansen in Zuid-Holland is de Delta (Goeree-Overflakkee, Hoeksche Waard en Putten). Goeree-Overflakkee is met 9.235 exemplaren (ca. 39% van de brandgansen) van het totaal aan getelde brandgansen het belangrijkste gebied. In de Hoeksche Waard zijn 6.333 exemplaren (ca. 27%) geteld en op Putten 2.703 (ca. 11%). Buiten de Delta zijn in de nieuw gevormde WBE Reeuwijk en omstreken relatief veel brandgansen aangetroffen (2.320 exemplaren; 10% van het totaal).

Canadese gans

De getelde Canadese ganzen waren vermoedelijk voor het overgrote deel grote Canadese ganzen. De kleine Canadese gans is veel minder talrijk in Nederland (landelijke telresultaten van Sovon (2011) tonen aan dat circa 5% van de getelde Canadese ganzen een kleine Canadese gans is; recente schattingen 2013-2015 laten zien dat in Zuid-Holland in vijf vijf-kilometerblokken kleine Canadese ganzen broeden, <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/1664>). In Delfland zijn met 3.827 stuks de meeste Canadese ganzen geteld. Dit is ca. 20% is van het totaal aantal getelde Canadese ganzen. Ook in 2016 werden hier de meeste Canadese ganzen geteld. Tweede met ca. 18% van de Canadese ganzen is de Rijnland Zuid (3.358 ex.). Ook de Hoeksche Waard herbergt met 2.637 dieren een behoorlijk aantal Canadese ganzen (14%). In totaal zijn 19.055 Canadese ganzen geteld.

Nijlgans

De meeste nijlganzen werden dit jaar in de Krimpenerwaard aangetroffen, 1.466 exemplaren of 15% van het totaal. Daarnaast waren Delfland (1.387 ex., ca. 14%), Alblasserwaard- Oost (1.112 ex., ca. 11%) en Schieland (997 ex., ca. 10%) belangrijke verblijfplaatsen voor de nijlgans tijdens de telling. De Hoeksche Waard, waar vorig jaar nog 18% van de nijlganzen geteld werden, komt in de top-5 niet meer voor. In totaal zijn 11.275 nijlganzen geteld.

Boerengans

De verwilderde boerengans (of soepgans) is soms moeilijk in het veld te onderscheiden van de grauwe gans doordat ze hybridiseren met grauwe gans. De boerengans is de gedomesticeerde vorm van de grauwe gans waarmee is gefokt. De verwilderde kruisingen tussen wilde grauwe ganzen en tamme boerenganzen lijken soms erg op de grauwe gans maar worden wel tot de soepganzen gerekend (Van der Jeugd & de Boer, 2006). Dit kan tot gevolg hebben dat sommige boerenganzen als grauwe gans geteld zijn. Vooral in Delfland (457 ex., ca. 21%), in de Krimpenerwaard (269 ex., ca. 14%) en in Schieland (219 ex., ca. 12%) zijn veel boerenganzen geteld. In totaal zijn 2.211 verwilderde boerenganzen geteld.

Kolganzen

Kolganzen komen voornamelijk voor in de Alblasserwaard-Oost (met 301 exemplaren ca. 56% van het totaal aantal getelde kolganzen). Ook op Putten (102 ex., ca. 19%) komen relatief veel kolganzen voor. In totaal zijn 537 kolganzen geteld.

Indische gans

Naast bovengenoemde soorten zijn ook minder talrijke soorten geteld. In Putten werden dit jaar 39 Indische ganzen geteld (ca. 47% van het aantal in Zuid-Holland). In Reeuwijk en omstreken werden dit jaar 23 Indische ganzen geteld. In totaal zijn 83 Indische ganzen geteld.

2.1.2

Verspreiding per regio

De Wildbeheereenheden van Zuid-Holland zijn in vier zones ingedeeld. Dit zijn Zuid-Holland-Noord, Delfland en Schieland, Veenweiden en Noordelijke Delta. Daarnaast is er de zogenaamde Schiphol-zone, waar drie WBE's uit het noorden van de provincie in vallen. Dit betreft de 20-km-zone rondom de luchthaven. Het betreft de WBE's Ade, De Aarlanden en Duin- en Bollenstreek. De laatste ligt met de noordelijke helft in de 20-km-zone. Dit deel herbergt de meeste ganzen in het Zuid-Hollandse deel van de 20 km zone rond Schiphol. Daarom worden alle ganzen van de WBE Duin- en Bollenstreek bij de Schiphol-zone geteld. Verspreiding van de ganzen over deze regio's wordt in tabel 2.2 weergegeven.

Tabel 2.2: Verspreiding per regio

Regio	Grauwe gans	Brand-gans	Canadese gans	Nijlgans	Boeren-gans	Kolganzen	Indische gans	Totaal
Zuid-Holland-Noord	18.630	3.199	4.506	2.120	486	27	39	29.007
<i>Waarvan Schipholzone</i>	<i>8.181</i>	<i>392</i>	<i>811</i>	<i>1.148</i>	<i>214</i>	<i>16</i>	<i>5</i>	<i>10.767</i>
Delfland en Schieland	10.416	285	4.397	2.384	726	1	0	18.209
Veenweiden	17.959	1.226	3.452	3.037	466	398	0	26.538
Noordelijke Delta	35.709	18.871	6.700	2.399	533	111	44	64.367
Totaal	82.714	23.581	19.055	9.940	2.211	537	83	138.121

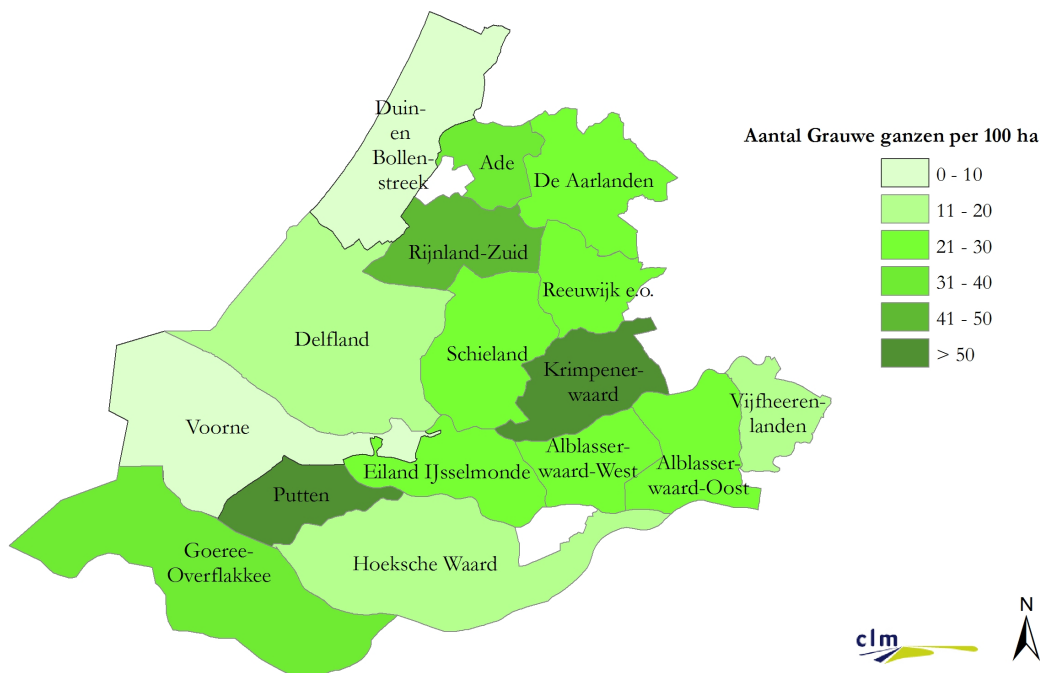
Ongeveer de helft (47%) van de ganzen die in Zuid-Holland geteld zijn, werden in de Noordelijke Delta geteld. 8% bevond zich in WBE's die deel uitmaken van de 20 km Schiphol-zone.

2.2 Verspreiding per soort

In deze paragraaf geven we de verspreiding van de vier meest voorkomende soorten per soort op kaart weer. Hiervoor gebruiken we een relatieve maat, door het aantal ganzen per 100 hectare WBE oppervlakte weer te geven. Dit is berekend op basis van de buitengrenzen van de (nieuwe) WBE's. Zeker bij de WBE's in de Noordelijke Delta hoort daar veel water bij. Er is gebruik gemaakt van openbaar beschikbaar kaartmateriaal, dat niet geautoriseerd is door de provincie. Dit kan een bron van geringe afwijking zijn. Daarnaast wordt er geen rekening gehouden met leefgebieden die wel of niet geschikt zijn voor (verschillende soorten) ganzen, zoals sterk verstedelijkt gebied, kassen of bossen. Ook met de niet getelde sectoren is geen rekening gehouden. Er is voor een relatieve maat gekozen omdat de WBE's allemaal verschillend in grootte zijn, en op deze manier wordt de oppervlakte van de WBE mee gerekend.

Grauwe gans

De meeste grauwe ganzen per 100 hectare bevonden zich op de teldag in de WBE's Putten en Krimpenerwaard (63 resp. 62 exemplaren per 100 hectare), zie figuur 2.2. Ook in Rijnland-Zuid werden relatief veel grauwe ganzen per 100 hectare geteld: 49 exemplaren/100 ha. In de WBE Goeree-Overflakkee, waar met 15.561 de meeste grauwe ganzen geteld zijn, ligt de dichtheid per 100 hectare met 37 dieren in de middenmoot.

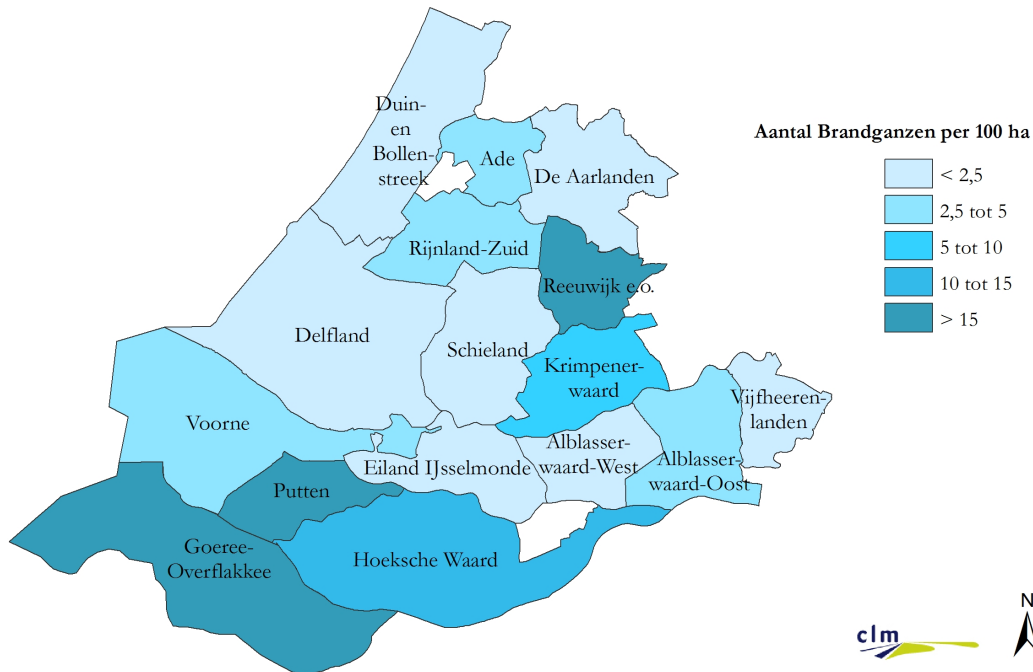

Figuur 2.2: Dichtheid van grauwe ganzen per WBE in Zuid-Holland

Brandgans

In de WBE's Putten, Goeree-Overflakkee en Reeuwijk en omstreken werden de meeste brandgansen per 100 hectare geteld (24, 22 en 21 dieren). Ook in de WBE Hoeksche Waard zijn veel brandgansen per 100 hectare aangetroffen, 12 exemplaren. Hier komt bij dat een groot

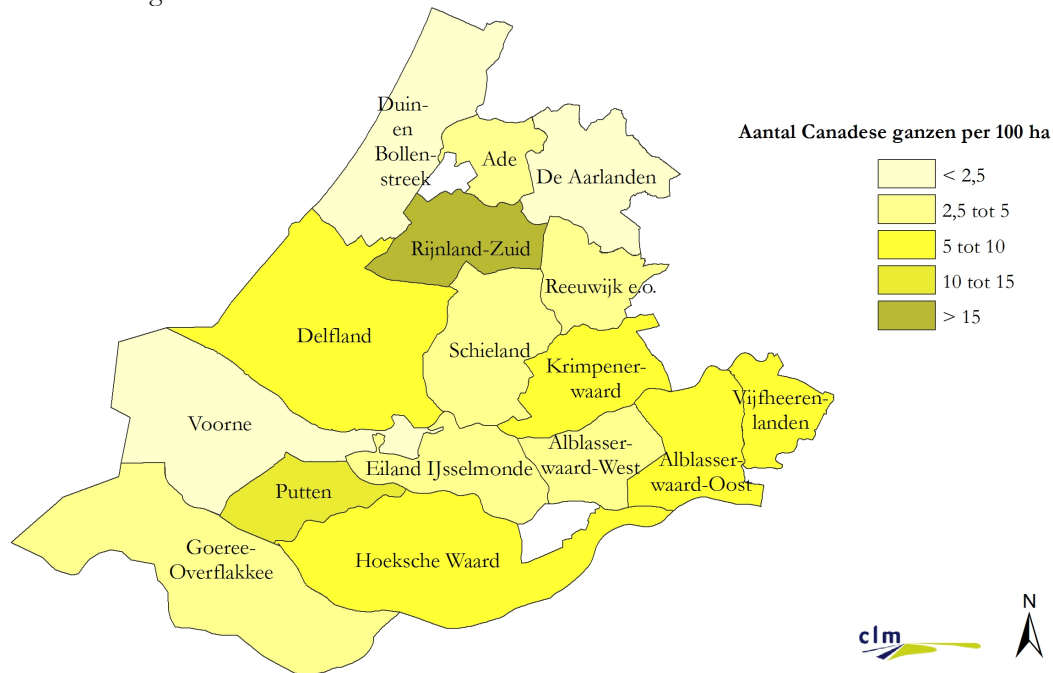
gedeelte van deze WBE niet geteld is, dus de werkelijke dichtheid ligt waarschijnlijk nog hoger, zie hoofdstuk 3.

Figuur 2.3: Dichtheid van brandganzen per WBE in Zuid-Holland

Canadese gans

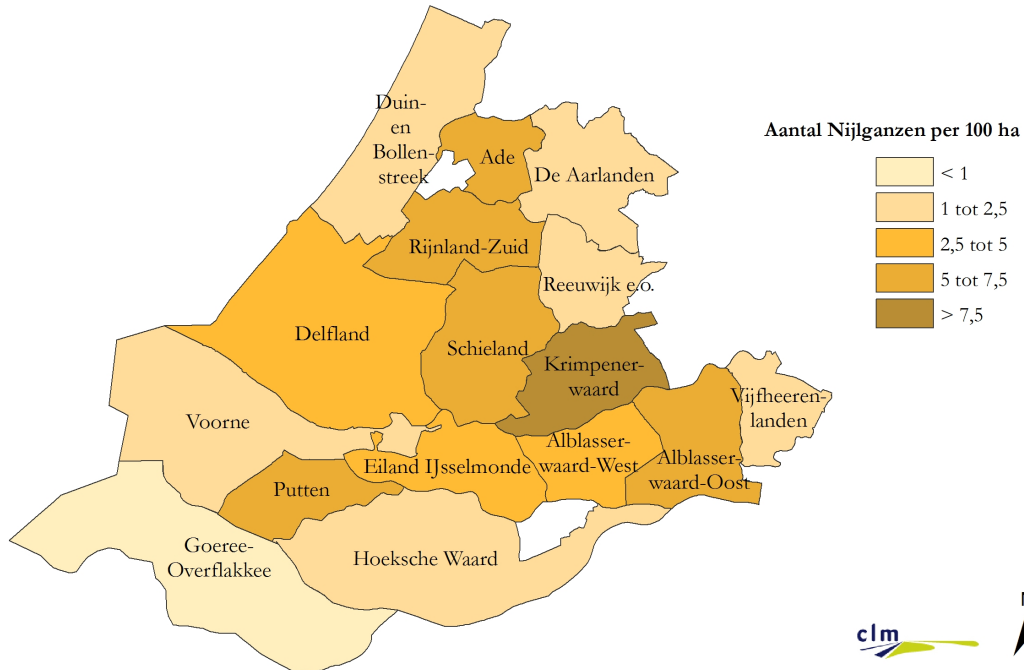
In Rijnland-Zuid zijn veruit de meeste Canadese ganzen per 100 hectare geteld, 23 exemplaren. Ook in Putten werden er relatief veel aangetroffen, 12 per 100 hectare. In Delfland zijn de meeste Canadese ganzen geteld, 3.827 exemplaren, maar als men kijkt naar de dichtheid per 100 hectare, staat ze op de derde plek met een dichtheid van 9. Delfland is dan ook een grote WBE, waardoor de dichtheid lager uitvalt

Figuur 2.4: Dichtheid van Canadese ganzen per WBE in Zuid-Holland

Nijlgans

De 9.940 nijlganzen lijken relatief gelijkmatig verdeeld over de provincie. De WBE Krimpenerwaard heeft er het meest, met 9 per 100 hectare, gevolgd door Alblasserwaard-Oost en Ade, met elk 7 Canadese ganzen per 100 hectare. Op Goeree-Overflakkee is de dichtheid per 100 hectare relatief laag met 0,4 dieren per 100 hectare.

Figuur 2.5: Dichtheid van nijlganzen per WBE in Zuid-Holland

2.3 Aantalontwikkeling en trend

2.3.1

Ontwikkeling ten opzichte van 2016

In 2017 zijn in de telsectoren die ook in 2016 geteld zijn, 136.140 ganzen waargenomen. In 2016 waren dat er 124.075. Deze vergelijking van alle telsectoren die in 2016 en in 2017 zijn geteld levert een toename in aantal ganzen van 10% op, zie tabel 2.3. Zoals altijd zijn alleen de telsectoren in de vergelijking meegenomen die beide jaren geteld zijn. Dit jaar zijn uitzonderlijk veel telsectoren, vooral van terreinbeherende organisaties, niet geteld. Daar dit in sommige gevallen van te voren bekend was, hebben tellers van WBE's hierop ingespeeld door aanpalende TBO-gebieden deels mee te tellen waarvan duidelijk was dat de beheerder niet zou tellen. Dit is veelal gebeurt vanaf vrij toegankelijke dijklichamen, dus zonder het gebied te doorkruisen. Deze extra cijfers zijn in Dora verwerkt, met als doel een zo compleet mogelijk beeld van het aantal ganzen. Deze werkwijze betekent echter een afwijking van het telprotocol.

Zie hoofdstuk 3 voor een overzicht van niet getelde gebieden in 2017.

Tabel 2.3: Vergelijking aantallen ganzen tussen de telling van 2016 en 2017. De vergelijking betreft alleen de gebieden die in beide jaren gebiedsdekkend zijn geteld (Keuper et al., 2016).

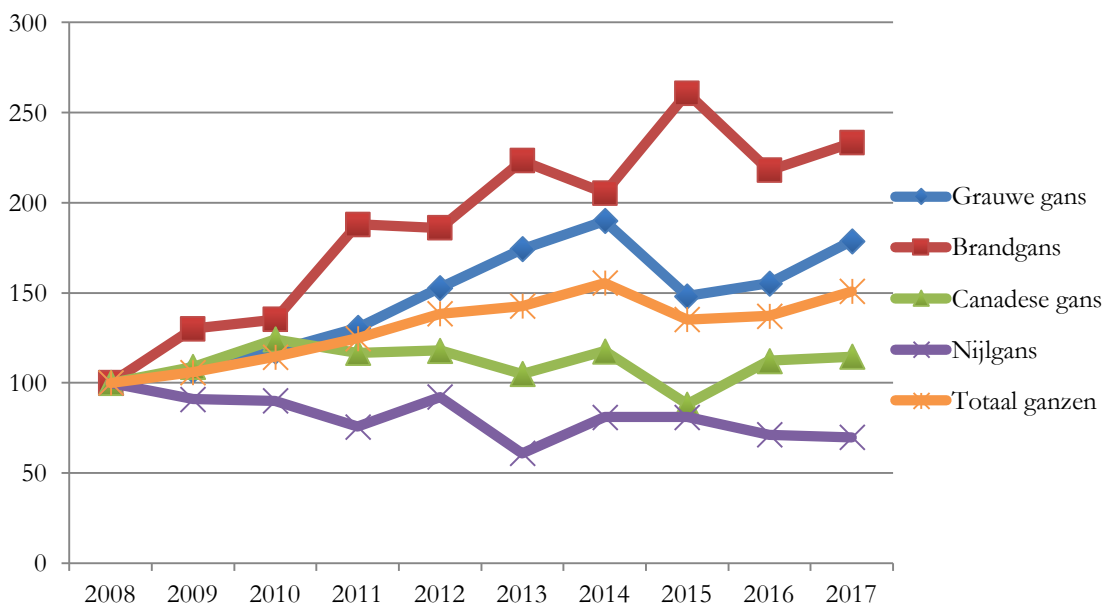
Soort	Te vergelijken aantal		Verandering t.o.v. 2016	
	16-07-16	15-07-17	Vershil	Percentage
Grauwe gans	72.173	82.676	+10.503	+15%
Brandgans	20.202	21.638	+1.436	+7%
Canadese gans	18.614	19.055	+441	+2%
Nijlgans	10.176	9.940	-236	-2%
Boerengans	2.324	2.211	-113	-5%
Kolgans	519	537	+18	+3%
Indische gans	67	83	+16	+24%
Totaal	124.075	136.140	+12.065	+10%
Totaal alle getelde gebieden*	133.859	138.121	+4.262	+3%

* geen zuivere vergelijking, zie tekst.

2.3.2

Trend sinds 2008

In figuur 2.6 is de populatieontwikkeling weergegeven in Zuid-Holland. De procentuele verandering tussen twee jaren is gebaseerd op telsectoren die beide jaren zijn geteld. De populatie van het totaal aantal ganzen (inclusief boerengans, kolgans en Indische gans) is sinds 2016 gestegen. Het aantal grauwe ganzen steeg het sterkst, het aantal brandganzen nam ook toe. Het aantal Canadese ganzen en nijlganzen is nagenoeg gelijk gebleven.

Figuur 2.6: Populatieontwikkeling overzomerende ganzen Zuid-Holland op basis van jaarlijkse telling in juli. Teljaar 2008 is op 100% gesteld. De procentuele verandering tussen twee opeenvolgende jaren is gebaseerd op gebieden die beide jaren geteld zijn.

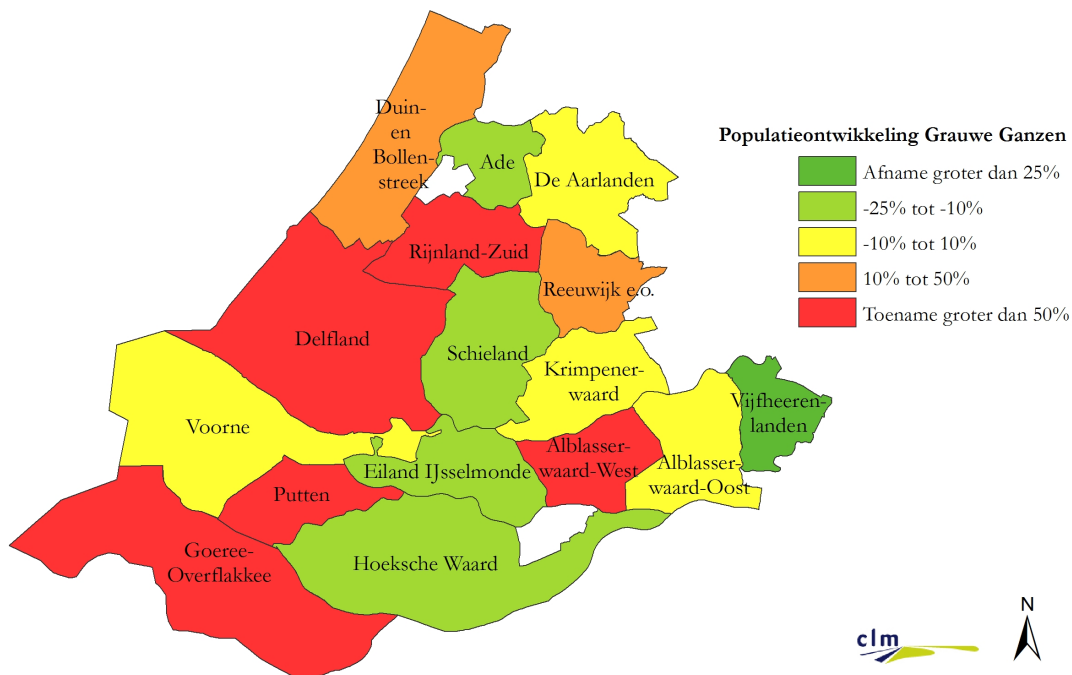
2.3.3

Ontwikkeling voor de vier meest talrijke soorten per WBE ten opzichte van 2016

Voor de vier meest talrijke soorten, grauwe gans, brandgans, Canadese gans en nijlgans, is de trend per WBE op kaart zichtbaar gemaakt. De hieronder genoemde aantallen dieren hebben betrekking op de sectoren die zowel in 2016 als in 2017 geteld zijn. Voor de sterkste stijgers en dalers beschrijven we hieronder de exacte gegevens. Alle gegevens per soort en per WBE staan in de bijlage 1. Het kan voorkomen dat erg hoge stijgings- of dalingspercentages gerapporteerd worden. Zo steeg het aantal brandganzen in de WBE Rijnland-Zuid met 1060% van 42 dieren in 2016 naar 487 dieren in 2017. Vooral bij de minder talrijke soorten of in WBE's met geringe aantallen per soort komen deze extremen voor.

Grauwe gans

Grauwe ganzen zijn het sterkst in aantal afgenomen in Vijfheerenlanden. Ten opzichte van 2016 werden hier 32% minder dieren geteld, zie figuur 2.6. Het aantal dieren daalde van 2.466 naar 1.673. In vijf WBE's is de stijging groter dan 50%. Rijnland-Zuid telde in 2017 (7.075 exemplaren) bijna dubbel zoveel grauwe ganzen als in 2016 (3.608), een stijging van 96%. Ook in Putten was de stijging sterk, met 74%.

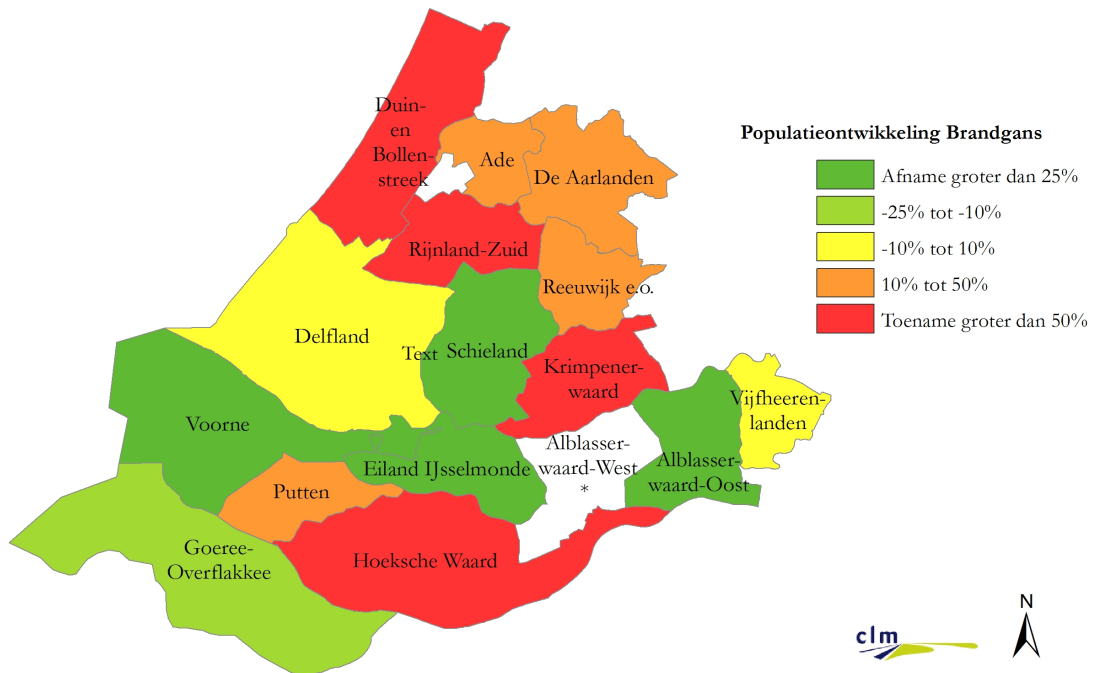

Figuur 2.7: De ontwikkeling van grauwe ganzen per WBE ten opzichte van 2016

Brandganzen

Brandganzen zijn in het laatste jaar het sterkst afgenomen in Schieland en op Eiland IJsselmonde. In beide WBE's werden in 2017 minder dan 10 dieren geteld. De WBE's Voorne en Alblasserwaard-Oost herbergen in zowel 2016 als in 2017 substantiële aantallen brandganzen. In Voorne daalde het aantal met 47% naar 598 dieren en in Alblasserwaard-Oost met 32% naar 338 dieren. Rijnland-Zuid liet de grootste stijging in aantallen brandganzen zien, van 42 dieren naar 487 dieren. In de Duin- en Bollenstreek is het aantal brandganzen meer dan vervijfvoudigd, van 17 dieren in 2016 naar 110 dieren in 2017. De Krimpenerwaard liet ook een sterke stijging zien (+131%), van 331 exemplaren naar 776 exemplaren. In de Hoeksche Waard steeg het aantal brandganzen ook sterk (+88%), van 2.333 exemplaren naar 4.390 exemplaren in de gebieden die in beide jaren geteld zijn. De dekking van de telling [is](#) dit jaar echter matig. Zo is in 2017 meer dan

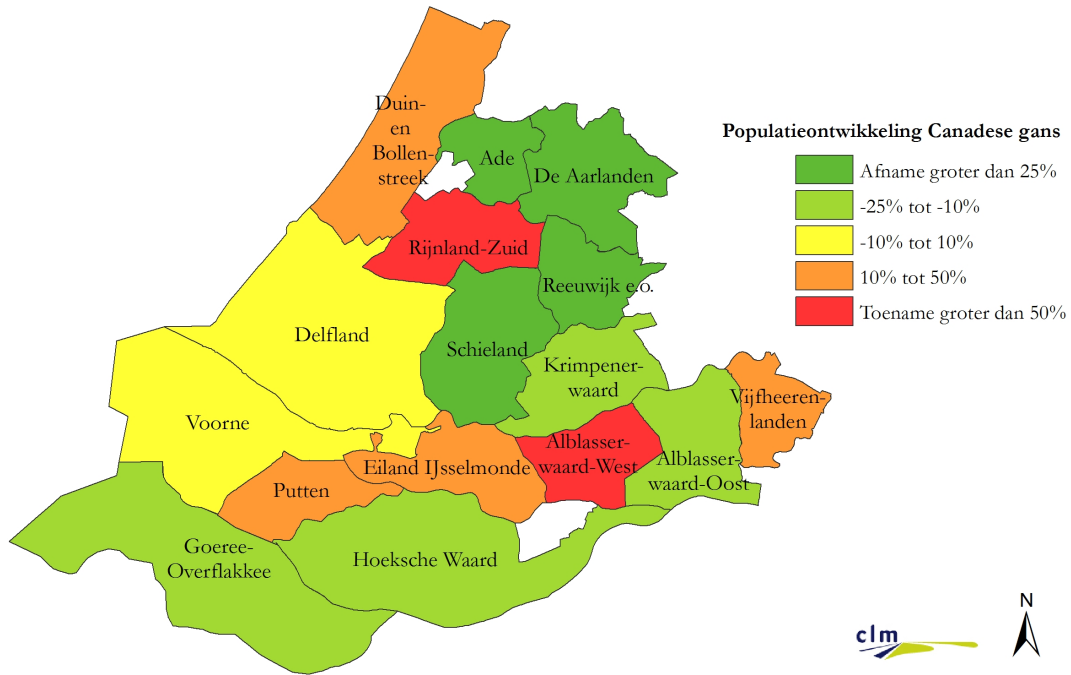
5.500 hectare niet geteld, waarvan meer dan de helft gebieden van TBO's. Vooral in de natuurgebieden bevinden zich vaak grote groepen brandganzen. Ook in 2016 zijn twee belangrijke natuurgebieden voor brandganzen niet geteld. Leden van de WBE gaven aan dat hier een groot aantal brandganzen aanwezig was. Mogelijk dat deze dieren dit jaar in een gebied neergestreken zijn dat wel geteld is. Dat zou een verklaring kunnen zijn voor de sterke stijging. Dit maakt wederom duidelijk hoe belangrijk het is om een gebiedsdekkende telling te hebben. Voor Alblasserwaard-West kon geen percentage berekend worden. Hier was het aantal brandganzen in 2016 0. In 2017 zijn er 10 exemplaren geteld.

Figuur 2.8: De ontwikkeling van brandganzen per WBE ten opzichte van 2016;
* stijging kon niet worden berekend, zie tekst.

Canadese gans

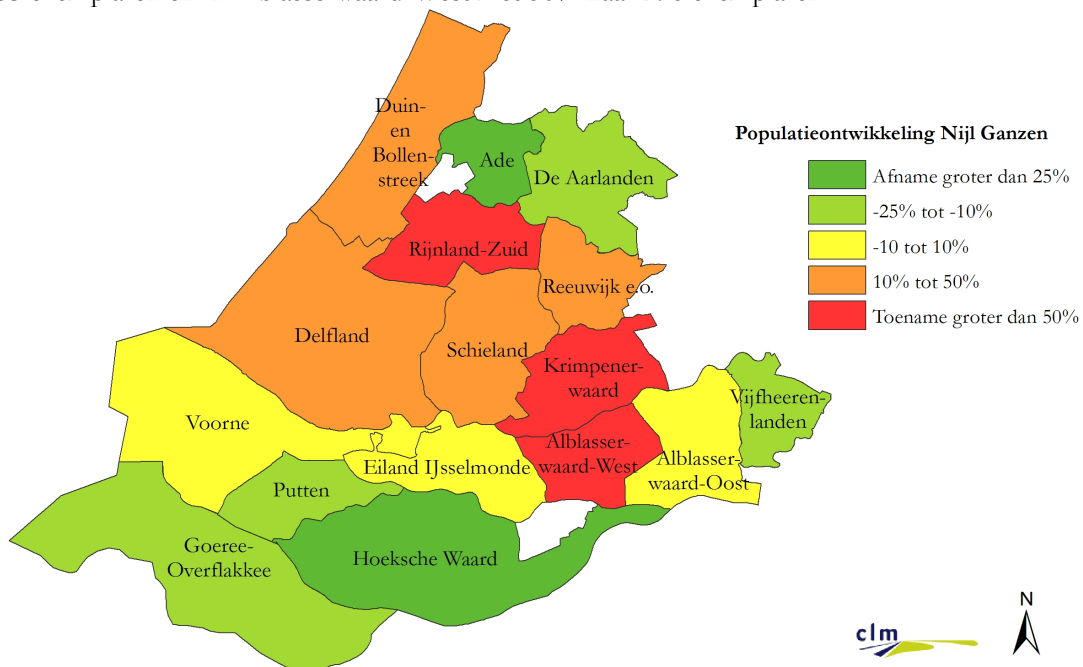
Het aantal Canadese ganzen is over heel Zuid-Holland met 2% toegenomen. In Rijnland-Zuid en in Alblasserwaard-West zijn vrij sterke toenames. In Rijnland-Zuid steeg het aantal Canadese ganzen met 126% naar 3.358 dieren, in Alblasserwaard-West met 55% naar 551 dieren. In Reeuwijk en omstreken en in Ade is het aantal Canadese ganzen ongeveer gehalveerd (-50% en -49%) naar 337 en 377 dieren. Ook de Aarlanden en Schieland lieten een sterke achteruitgang zien, -38% naar 162 dieren en -32% naar 570 dieren. Deze vier WBE's liggen om Rijnland-Zuid heen, dus mogelijk is er sprake van lokale migratie.

Figuur 2.9: De ontwikkeling van Canadese ganzen per WBE ten opzichte van 2016

Nijlgans

Het aantal nijlganzen nam over de hele provincie in vergelijking met 2016 met 2% af. Op WBE-niveau ziet men een veel grilliger beeld. In de Hoeksche Waard en in Ade nam het aantal het sterkst af; -63% naar 683 dieren in Hoeksche Waard en -53% naar 545 dieren in Ade. De Krimpenerwaard, Rijnland-Zuid en Alblasserwaard-West laten een sterke stijging zien ten opzichte van 2016. In de Krimpenerwaard steeg het aantal met 90% naar 1.466 exemplaren, in Rijnland-Zuid met 51% naar 733 exemplaren en in Alblasserwaard-West met 50% naar 296 exemplaren.

Figuur 2.10: De ontwikkeling van nijlganzen per WBE ten opzichte van 2016

Voor de overige soorten is geen overzicht per WBE opgesteld. De aantallen zijn vrij beperkt en de verschillen per jaar zijn zo groot, dat weergave niet zinvol is.

3

Kwaliteit van de telling

3.1

Telmethode en verwerking telgegevens

Er is geteld volgens het [telprotocol](#) van de landelijke technische werkgroep zomertelling ganzen. Telcoördinatoren van de WBE's verzamelden de beschikbare telresultaten van alle telsectoren binnen de eigen WBE, aangeleverd door jagers en door de terreinbeherende organisaties. Deze gegevens zijn ingevoerd in het registratiesysteem van de FBE (Dora). De FBE Zuid-Holland heeft de telling gecoördineerd en de invoer van gegevens in Dora gecontroleerd. Na invoer en verzameling van aanvullende gegevens is alles verwerkt door CLM en is de rapportage opgesteld. Dit jaar zijn 201 sectoren geteld. Deze zijn geteld door 556 tellers. Dubbeltellingen zijn hier mogelijk, daar sommige telteams meerdere sectoren tellen.

3.2

Mate van gebiedsdekking van de telling

Een gebiedsdekkende telling is van belang om het aantal ganzen van dit jaar te vergelijken met het aantal van vorig jaar en op die manier de aantalsrend te bepalen. Elk jaar komt het voor dat een klein aantal sectoren niet geteld wordt, vaak door problemen op de teldag zelf. Dit jaar valt het op dat meer sectoren dan andere jaren niet, of niet door de verantwoordelijke partijen, geteld zijn. Zo zijn er dit jaar alleen gegevens gebruikt die op de teldag zelf verzameld zijn. Ook hebben tellers van WBE's een aantal natuurgebieden geteld waarvan op voorhand duidelijk was dat de TBO het af liet weten. Vooral in de Noordelijke Delta lieten alle terreinbeheerders het afweten. Zo is het gehele Haringvliet dit jaar, in tegenstelling tot 2016 niet door OZHZ geteld. Dit betreft telsectoren van WBE's Voorne, Putten, Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee. Het oostelijk deel van de Hoeksche Waard, voormalige WBE De Biesbosch, is geheel niet geteld. Dit gebied valt voor de helft onder Staatsbosbeheer. De buitendijkse natuurgebieden van Goeree-Overflakkee zijn grotendeels geteld door leden van de WBE en niet door de terreinbeherende organisaties (SBB en OZHZ). Daarnaast zijn de Korendijkse Slikken en de Oude Maas niet geteld (NM en SBB). In Putten zijn twee telsectoren van GZH en SBB niet geteld. In Rijnland-Zuid zijn alle gebieden van TBO's (SBB, GZH, ZHL) niet geteld. Daarnaast zijn er een aantal nieuwe telsectoren, voornamelijk stedelijk gebied, die sinds dit jaar ingetekend zijn, maar niet zijn geteld. Ook in Schieland zijn een aantal natuur- en recreatiegebieden van GZH niet geteld. In Delfland zijn twee sectoren in beheer bij de WBE niet geteld. In de Duin- en Bollenstreek zijn deels andere sectoren geteld als afgelopen jaar. De sectoren zijn ook niet gebiedsdekkend ingetekend.

In totaal zijn 34 telsectoren niet geteld, 21 van TBO's en 6 van WBE's en 7 sectoren in stedelijk gebied. 18 telsectoren van TBO's zijn niet door hen geteld, maar wel door de aangrenzende WBE. Zie voor een samenvatting van de niet-getelde sectoren tabel 3.1.

Dit alles betekent dat de totalen die in deze telling weergegeven zijn, een onderschatting van het werkelijke aantal ganzen in de provincie is.

Op de vergelijking met vorig jaar is dit van geringe invloed omdat er alleen vergeleken wordt tussen telgebieden die in beide jaren geteld zijn, zie hoofdstuk 2.3. Mogelijk dat er dit jaar meer of juist minder ganzen in natuurgebieden zaten die niet zijn geteld, maar dit signaal hebben we niet ontvangen van de telcoördinatoren.

Tabel 3.1: niet-getelde sectoren in 2017 en sectoren die niet door de beheerder zijn geteld

WBE	niet geteld		TBO gebied door WBE geteld	
	beheerder	aantal sectoren	beheerder	aantal sectoren
Delfland	WBE	2		
Goeree-Overflakkee			OZHZ	7
			SBB	3
Hoeksche Waard	SBB	3	OZHZ	4
	WBE	3		
	NM	1		
Putten	GZH	1	OZHZ	1
	SBB	1		
Rijnland-Zuid	stedelijk gebied	7		
	WBE	1		
	SBB	6		
	ZHL	1		
	GZH	2		
Schieland	GZH	4		
Voorne	SBB	1	OZHZ	3
	GHZ	1		
Totaal		34		18

Naast de niet-getelde sectoren, zoals hierboven aangegeven, zijn er ook nog gebieden die niet in Dora zijn ingetekend. Veelal gaat dit om stedelijk gebied, of industrieterreinen. Of bijvoorbeeld stukken bosrijke natuur. Gezien de WBE's nu dusdanig begrensd zijn, dat ze samen de hele provincie omvatten, is het zaak deze blinde vlekken ook in Dora, en daarmee in de telling, op te nemen.

3.3 Dubbeltellingen

Dubbeltellingen die ontstaan door verplaatsingen van (kleine groepen) ganzen zijn nauwelijks uit de gegevens te halen. Dat komt doordat niet met zekerheid kan worden gezegd of een bepaalde groep of een deel ervan tot een eerder getelde groep behoort. Tegelijkertijd bestaat ook de kans dat sommige groepen niet worden geteld, omdat ze bijvoorbeeld vertrekken voordat een gebied is

geteld en arriveren op een plaats waar zojuist al geteld is. Omdat elk jaar op de zelfde manier gebiedsdekkend de hele provincie wordt geteld is de invloed van deze mogelijke dubbeltellingen en gemiste waarnemingen op de totale telresultaten gering.

Als het om grote groepen ganzen gaat (>1.000) zijn dubbeltellingen vaak wel uit de gegevens te halen. Deze vermoedelijke dubbeltellingen zijn achteraf te signaleren met behulp van de telkaarten en de telgegevens en door nabellen met de WBE en/of de TBO. Via digitale registratie van telgegevens in Dora kunnen eventuele dubbeltellingen bij invoer al worden geconstateerd.

3.4

Kwaliteit van de telling ten opzichte van 2016

Door het ontbreken van veel natuurgebieden in de telling, is de telling van 2017 duidelijk van mindere kwaliteit dan die van voorgaande jaren. Tijdens het opstellen van deze rapportage hebben de terreinbeherende organisaties te kennen gegeven volgend jaar wél zorg te dragen voor een telling van hun gebieden op de teldag.

Los van het ontbreken van deze telsectoren is de telling goed uitgevoerd. De telcoördinatoren hadden de gegevens snel beschikbaar en in Dora verwerkt.

De telcoördinatoren van de WBE's is gevraagd opvallende zaken rondom de telling aan te geven. Zeven WBE's hebben hier gebruik van gemaakt. Hieronder worden de meest opvallende genoemd.

WBE Goeree-Overflakkee geeft aan de Staatsbosbeheer alle buitendijkse natuurgebieden niet geteld heeft. Leden van de WBE hebben deze gebieden geteld zonder ze te betreden, vanaf de dijklichamen. De grote wateren Haringvliet en Grevelingen zijn ook niet geteld door de terreinbeheerders. Ook hier hebben leden van de WBE vanaf het vaste land geteld.

WBE Hoeksche Waard geeft aan dat de niet gedorste tarwe en gerst waarschijnlijk een aanzienlijk aantal grauwe ganzen aan het zicht onttrokken heeft. In andere jaren zijn deze gewassen op de teldag al geoogst.

WBE Krimpenterwaard geeft aan dat op de teldag relatief veel grasland vrij lang was en dat daardoor mogelijk ganzen aan het zicht ontsnapt zijn.

WBE Maasvlakte wijdt vooral de sterke daling van vooral Canadese ganzen en ook grauwe ganzen aan de droogte in het voorjaar en het voedseltekort dat daarmee samengaat. De telcoördinator geeft aan dat uitzonderlijk veel zwanen gezien zijn.

WBE Voorne laat weten dat OZHZ en SBB hun betreffende sectoren niet geteld hebben dit jaar.

Het Haringvliet is wegens vakantie van de telcoördinator van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ) niet geteld.

4

Aanbevelingen

1. Er zijn in 2017 relatief veel gebieden van de TBO's niet geteld. Voor een provinciedekkende telling is het essentieel dat ook de TBO's de tellingen uitvoeren op de afgesproken teldatum. We bevelen aan dat de FBE hierover duidelijke afspraken maakt met de TBO's. Deze afspraken tussen FBE en TBO's zijn ondertussen gemaakt.
2. De verschuiving en samenvoeging van grenzen van WBE's leidt tot een gebiedsdekkende kaart zonder blinde vlekken (op dit moment zijn alleen de stedelijke gebieden van Leiden en Dordrecht geen onderdeel van een WBE). Deze provincie dekkende indeling is deels al doorgevoerd in Dora door nieuwe telsectoren toe te voegen. Deels is dat nog niet het geval. Het verdient aanbeveling om de gehele WBE op te nemen in de telling door overal telsectoren in te stellen. Een overzicht van niet-ingetekende gebieden is beschikbaar bij de FBE.

Bronnen

Publicaties:

Hollander, den H.J. & A. Visser, 2012. Integrale telling Zomerganzen Zuid-Holland 2012 - resultaten en aanbevelingen-. CLM Onderzoek en Advies, Culemborg.

Hollander, den H.J. & A. Visser, 2011. Integrale telling Zomerganzen Zuid-Holland 2011 - resultaten en aanbevelingen-. CLM Onderzoek en Advies, Culemborg.

Jeugd van der, H.P. & V. de Boer, 2006. Zomerganzen in het Deltagebied in 2006. SOVON Inventarisatierapport2006/12. SOVON Vogelonderzoek, Beek-Ubbergen.

Keuper, D., 2015. Integrale telling Zomerganzen Zuid-Holland 2015. CLM Onderzoek & Advies, Culemborg.

Keuper, D., L. Lageschaar & A. Guldemon, 2016. Integrale telling Zomerganzen Zuid-Holland 2016. CLM Onderzoek & Advies, Culemborg.

Keuper, D. & A. Visser, 2013. Integrale telling Zomerganzen Zuid-Holland 2013. CLM Onderzoek & Advies, Culemborg.

Keuper, D. & A. Visser, 2014. Integrale telling Zomerganzen Zuid-Holland 2014. CLM Onderzoek & Advies, Culemborg.

SOVON website, 2011. Herkenning exoten.

Tolkamp, W. & Guldemon, J.A., 2009. Integrale telling Zomerganzen Zuid-Holland 2009 - resultaten en aanbevelingen-. CLM Onderzoek en Advies, Culemborg.

Visser, A., D. Keuper & A. Guldemon, 2014. Faunabeheerplan ganzen Zuid-Holland 2014-2019. Bijlage regioplan Noordelijke Delta. CLM Onderzoek en Advies, Culemborg.

Visser, A., Guldemon, J.A. & Tolkamp, W., 2010. Integrale telling Zomerganzen Zuid-Holland 2010. CLM Onderzoek en Advies, Culemborg.

Internet:

Telprotocol zomertelling: <https://www.jagersvereniging.nl/content/uploads/2015/06/Protocol-zomertelling-ganzen.pdf>

Persoonlijke communicatie:

Namens de FBE Zuid-Holland en betrokken telcoördinatoren: Boaz Bieze

Bijlage 1

Tabel B.1: Aantal ganzen per regio en per WBE van alle sectoren die in 2016 en 2017 geteld zijn en percentuele verandering ten opzichte van 2016

	Grauwe gans		Brandgans		Canadese gans		Nijlgans		Boerengans		Kolgans		Indische gans	
	2017	verandering t.o.v. 2016	2017	verandering t.o.v. 2016	2017	verandering t.o.v. 2016	2017	verandering t.o.v. 2016	2017	verandering t.o.v. 2016	2017	verandering t.o.v. 2016	2017	verandering t.o.v. 2016
Zuid-Holland-Noord	18.630	27%	3.199	48%	4.506	33%	2.120	-10%	486	-2%	27	-18%	39	-20%
Ade	2.770	-15%	197	36%	377	-49%	545	-53%	43	-34%	0	-	0	-
De Aarlanden	4.116	9%	85	12%	162	-38%	195	-10%	99	-28%	0	-100%	5	-62%
Duin en Bollenstreek	1.295	32%	110	547%	272	13%	408	42%	72	44%	16	-	0	-
Reeuwijk e.o.	3.374	10%	2.320	24%	337	-50%	239	13%	82	3%	11	-	23	10%
Rijnland Zuid	7.075	96%	487	1060%	3.358	126%	733	51%	190	18%	0	-100%	11	-27%
<i> waarvan Schipholzone</i>	<i>8.181</i>	<i>2%</i>	<i>392</i>	<i>39%</i>	<i>811</i>	<i>-53%</i>	<i>1.148</i>	<i>-45%</i>	<i>214</i>	<i>-18%</i>	<i>16</i>	<i>75%</i>	<i>5</i>	<i>-160%</i>
Delfland en Schieland	10.416	12%	285	-12%	4.397	-9%	2.384	25%	726	-5%	1	0%	0	-100%
Delfland	5.295	57%	280	6%	3.827	-4%	1.387	13%	457	-15%	1	-	0	-100%
Schieland	5.121	-13%	5	-92%	570	-32%	997	47%	269	15%	0	-100%	0	-
Veenweiden	17.959	-1%	1.226	31%	3.452	-3%	3.037	37%	466	51%	398	11%	0	-100%
Alblasserwaard-Oost	3.895	-1%	338	-32%	1.229	-11%	1.112	7%	124	68%	301	10%	0	-100%
Alblasserwaard-West	2.799	53%	10	-	551	55%	296	50%	19	-56%	74	-11%	0	-100%
Krimpenerwaard	9.592	-3%	766	131%	1.060	-21%	1.466	90%	302	182%	0	-	0	-
Vijfheerenlanden	1.673	-32%	112	2%	612	30%	163	-21%	21	-75%	23	667%	0	-
Noordelijke Delta	35.671	19%	16.928	1%	6.700	-2%	2.399	-35%	533	-29%	111	-11%	44	238%
Eiland IJsselmonde	3.925	-22%	2	-86%	535	34%	548	-2%	87	-67%	2	-	0	-
Goeree-Overflakkee	15.561	55%	9.235	-20%	1.452	-13%	181	-15%	37	-64%	0	-	0	-
Hoeksche Waard	6.816	-20%	4.390	88%	2.637	-10%	683	-63%	219	-4%	0	-	0	-100%
Putten	7.073	75%	2.703	50%	1.318	33%	688	-14%	106	29%	102	-18%	39	680%
Voorne	2.296	-6%	598	-90%	758	-10%	299	4%	84	7%	7	-	5	-
<i> waarvan Havengebied</i>	<i>481</i>	<i>-46%</i>	<i>386</i>	<i>-58%</i>	<i>362</i>	<i>-40%</i>	<i>77</i>	<i>-56%</i>	<i>5</i>	<i>-67%</i>	<i>7</i>	<i>-</i>	<i>0</i>	<i>-</i>
Eindtotaal	82.676	15%	21.638	7%	19.055	2%	9.940	-2%	2.211	-5%	537	3%	83	24%

CLM Onderzoek en Advies

Postadres

Postbus 62
4100 AB Culemborg

Bezoekadres

Gutenbergweg 1
4104 BA Culemborg

T 0345 470 700
F 0345 470 799

www.clm.nl